

SPOLUPRÁCE JAKO SÍŤ INTERAKCÍ PŘI IMPLEMENTACI TŘÍSTUPŇOVÉHO SYSTÉMU PODPORY VE FINSKÉ ŠKOLE

COOPERATION AS A NETWORK OF INTERACTIONS IN THE IMPLEMENTATION OF A THREE-TIER SUPPORT SYSTEM IN A FINNISH SCHOOL

Lenka Ďulíková

Katedra pedagogiky, Pedagogická fakulta, Masarykova univerzita, Brno

Abstrakt

Tento příspěvek vychází z etnografického výzkumu zaměřeného na spolupráci mezi učiteli a asistenty pedagoga na finské základní škole. Výzkum, založený na pozorování a rozhovorech s pedagogy, asistenty a odborníky, ukazuje, že efektivně nastavená spolupráce mezi pedagogickými a podpůrnými profesemi je klíčová pro implementaci třístupňového systému podpory a umožňuje flexibilní reakce na diverzifikované potřeby žáků. Finský model vzdělávání integruje třístupňovou podporu přímo do každodenní pedagogické praxe, přičemž klade důraz na partnerskou spolupráci mezi učiteli a asistenty pedagoga. Tento přístup nejen posiluje inkluzivní vzdělávací prostředí, ale také umožňuje poskytování podpory podle aktuálních potřeb žáků, aniž by bylo nezbytné primárně stanovit formální diagnózu.

Klíčová slova: *Finsko, spolupráce, třístupňový systém podpory, inkluze*

Abstract

This paper is based on ethnographic research on collaboration between teachers and teaching assistants in a Finnish primary school. The research, based on observations and interviews with teachers, teaching assistants and professionals, shows that an effective collaboration between the teaching and support professions is essential for the implementation of a three-tiered system of support and enables flexible responses to the diversified needs of pupils. The Finnish model of education integrates three-tier support directly into everyday pedagogical practice, emphasising partnership between teachers and teaching assistants. This approach not only fosters an inclusive learning environment but

also allows support to be provided according to the actual needs of the pupils without the need for a formal diagnosis in the first place.

Keywords: *Finland, cooperation, three-tier support system, inclusion*

1 ÚVOD

Inkluzivní vzdělávání představuje system myšlení, který akcentuje rovnost příležitostí pro všechny žáky. Tento přístup je hluboce zakořeněn ve finské vzdělávací politice, která se zaměřuje na poskytování podpory a zdrojů pro všechny jedince v rámci vzdělávacího systému (Sahlberg, 2021). Jedním z klíčových prvků systému je spolupráce mezi různými aktéry ve školním prostředí (Paju et al., 2022), ta umožňuje flexibilně reagovat na diverzitu žáků a poskytovat jim odpovídající podporu (Sundqvist, 2021).

2 TEORIE

Třístupňový systém podpory, zavedený v reakci na potřeby inkluzivního vzdělávání, umožňuje ve školách poskytovat flexibilní intervence (Sundqvist et al., 2019). Nezbytnou součástí podpůrného procesu je pravidelná výměna informací mezi členy multiprofesního týmu, jako jsou školní psychologové, speciální pedagogové, kurátoři, asistenti pedagoga a další odborníci. Klíčovým faktorem úspěšné implementace tohoto systému je důvěra, která vytváří stabilní základnu pro efektivní spolupráci mezi pedagogy a dalšími pracovníky školy (Sahlberg, 2021). Efektivní spolupráce, založená na jasně definovaných rolích, koordinaci, kooperaci a reflexivní komunikaci, umožňuje optimální využití potenciálu všech zapojených aktérů a zajišťuje plynulé fungování podpůrného systému (Paju et al., 2022; Paloniemi et al., 2023).

3 METODOLOGIE VÝZKUMU

Příspěvek představuje část výsledků disertační práce zaměřené na spolupráci mezi učiteli a asistenty pedagoga na prvním stupni finské fakultní základní školy. Cílem etnografického výzkumu bylo identifikovat a popsat mechanismy,

které formují tuto spolupráci. Výzkum, realizovaný v rámci dvou etap sběru dat, zahrnoval 150 hodin pozorování ve třídách a rozhovory s učiteli, asistenty pedagoga, ředitelem školy a dalšími členy multiprofesního týmu (psycholog, speciální pedagog, zdravotní sestra, kurátor). Dále byly vedeny rozhovory s finskými odborníky. Pro analýzu dat byl použit teoreticko- metodologický přístup situační analýzy (Clarke et al., 2018), který umožnil identifikovat klíčové vztahy a jejich vzájemné interakce, které formují výslednou spolupráci. Tato metodologie umožnila zachytit, jak se tyto vztahy podílejí na implementaci třístupňového systému podpory ve školní praxi.

4 VÝSLEDKY

Prostřednictvím přístupu situační analýzy byly identifikovány mechanismy, které formují spolupráci mezi učiteli a asistenty pedagoga na prvním stupni finské základní školy. Vzájemná provázanost elementů, jako je učitel vysoce kvalifikovaným profesionálem, autonomie a otevřenost, asistenti pedagoga v aktivní podpůrné roli, přirozený tlak na týmovost ze strany vedení, bohatý multiprofesní tým s konzultační funkcí a důraz na individuální přístup zaměřený na potřeby žáků (namísto diagnostických kategorií), vytváří základ pro efektivní fungování třístupňového systému jako nedílné součásti školní praxe. Výsledky ukazují, jak vztahovost elementů podporuje transformaci vzdělávacího prostředí školy. Třístupňový systém není pouze formální strukturou, ale je zakotven v každodenní pedagogické praxi školy, která nejen podporuje inkluzivní vzdělávací prostředí, ale i zajišťuje soustavnou a vysoce kvalitní podporu žáků na všech úrovních.

5 ZÁVĚRY A DISKUSE

Spolupráce mezi učiteli a asistenty pedagoga, konstruována specifickými mechanismy ve škole, zásadně přispívá k efektivní implementaci třístupňového systému podpory, neboť umožňuje flexibilně reagovat na diverzifikované potřeby žáků. Tento systém nefunguje izolovaně, ale jako komplexní síť interakcí a profesních vztahů, které posilují inkluzivní vzdělávací prostředí (Paju et al., 2022). Klíčovým prvkem finského vzdělávacího systému je právě koncept spolupráce a důvěry, které jsou pevně zakotveny v rámci finské kultury a vzdělávací politiky (Sundqvist, 2021; Sahlberg, 2021). Ukazuje se, že efektivně nastavená spolupráce

mezi pedagogickými a podpůrnými profesemi má tedy rozhodující roli v zajištění úspěšné aktivizace všech žáků do společného vzdělávacího procesu.

6 LITERATURA

- Clarke, A. E., Friese, C., & Washburn, R. (2018). *Situational analysis: Grounded theory after the interpretive turn*. SAGE Publications.
- Paloniemi, A., Pulkkinen, J., Kärnä, E., & Björn, P. M. (2023). The work of special education teachers in the tiered support system: The Finnish case. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 67(1), 35-50.
<https://doi.org/10.1080/00313831.2021.1983649>
- Paju, B., Kajamaa, A., Pirttimaa, R., & Kontu, E. (2021). Collaboration for inclusive practices: Teaching staff perspectives from Finland. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 66(3), 427-440.
<https://doi.org/10.1080/00313831.2020.1869087>
- Sahlberg, P. (2021). *Finnish lessons 3.0: What can the world learn from educational change in Finland?* Teachers College Press.
- Sundqvist, C. (2021). Moving towards inclusive schools: Teacher collaboration as a key aspect of the development of inclusive practices. In N. Bahdanovich Hanssen, S.-E. Hansén, & K. Ström (Eds.), *Dialogues between Northern and Eastern Europe on the development of inclusion: Theoretical and practical perspectives* (pp. 203-217). <https://doi.org/10.4324/9780367810368>
- Sundqvist, C., Björk-Åman, C., Ström, K., & Lindqvist, G. (2019). Primary school teachers' views of three-tiered support: A study of Finnish primary school teachers' experiences of their role and competences by implementing the three-tiered support. *Scandinavian Journal of Educational Research*.
<https://doi.org/10.1080/08856257.2020.1790885>